

**ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2**
**Good Governance of School Administrators under Saraburi Primary
Educational Service Area Office 2**

ณัฐภรณ์ งามจะตุ¹
รัตนา กาญจนพันธุ์²

Nattaporn Ramchatu¹
Ratana Kanjanaphan²

Received: March 26,2024 Revised: May 24,2024 Accepted: May 28,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับธรรมาภิบาลผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 และ 2) เปรียบเทียบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักนิติธรรม 2) ด้านหลักคุณธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 มีธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบต่อตามลำดับ

2. ครูที่มีเพศต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2

¹² สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹² Education Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹ Corresponding author Email: natramchatu55@gmail.com

Abstract

The objective of this research was 1) to study good governance of school administrators under Saraburi Primary Educational Service Area Office 2 and 2) to compare the good governance of school administrators according to the opinions of teachers under the Saraburi Primary Education Service Area Office 2, which were categorized by Gender, Education background and Work experience, in 6 aspects: rule of Laws, ethics, transparency, participation, accountability and value for Money. The sample group was teachers under the Saraburi Primary Education Service Area Office 2, academic year 2023 was 285 people. The tool used in the research was asset of 5-rating scale questionnaire. About teacher's opinions about good governance of school administrators the reliability was .98. Statistic used in the research are Mean, Standard deviation, t-test and One-Way ANOVA.

The findings of the research were as follow:

1) Teacher's opinions regarding the good governance of school administrators under the Saraburi Primary Education Service Area Office 2 was at the highest level.

2) Teachers of different genders, Educational and work experiences. There were opinions on the good governance of school administrators the Saraburi Primary Education Service Area Office 2 as a whole, each aspect were not significant differences.

Keywords: Good Governance, School Administrators, Saraburi Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง มุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีแนวทางการปฏิรูปใน 4 ด้าน คือ การพัฒนาศักยภาพคนไทย การพัฒนาครู การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาการบริหารจัดการ ตามสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) และในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาในงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 กำหนดเป้าหมายให้มีภาครัฐที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน สร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลภาครัฐ มุ่งให้หน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชนใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการหน่วยงาน

การบริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานให้มีศักยภาพด้วยการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการพุทธศักราช 2546 กระทรวงศึกษาธิการ (2550) จึงกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายให้สถานศึกษามีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัวรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางในการนำวิสัยทัศน์และนโยบายสู่การปฏิบัติ อีระ รุญเจริญ (2548) กล่าวถึง ความจำเป็นของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาว่า การบริหารการศึกษาต้องดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล จึงจะเป็นการบริหารที่สอดคล้องกับแนวโน้มของสภาพปัญหาและความต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การและเป็นหลักประกันความสำเร็จของการบริหารจัดการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูงในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น เพื่อป้องกันเรื่องการทุจริตและประสิทธิภาพในการบริหารงานอย่างโปร่งใสและมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่า นำมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและคุณภาพผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 (2565) มีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูประบบราชการไทย โดยนำธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารจัดการการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดความคุ้มค่าจึงได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2565 ดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายสำคัญอันจะส่งผลให้การทุจริตในการปฏิบัติราชการของทุกส่วนราชการลดน้อยลง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 ให้มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่จากผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานหน่วยงานภาครัฐ (ITA Online) ในปีงบประมาณพ.ศ. 2565 ได้คะแนน 98.33 เมื่อพิจารณาผลการประเมินตามรายตัวชี้วัดพบว่า ตัวชี้วัดที่ 2 การใช้งบประมาณ ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้ทรัพย์สินของราชการ ตัวชี้วัดที่ 5 การแก้ไขปัญหาการทุจริตและตัวชี้วัดที่ 7 ประสิทธิภาพการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดตามลำดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงนำมากำหนดเป็นมาตรการขับเคลื่อนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาออนไลน์ประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2567 ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 ว่าปัจจุบันมีการนำธรรมาภิบาลไปใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู โดยจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,212 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจำนวน 285 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 ตามตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของโคเฮน (Cohen, Manion, and Morrison, 2011) แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 40 ข้อ โดยแบบสอบถามได้รับการหาคุณภาพโดยการหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (IOC) พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง .08-1.00 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และนำไปทดลองใช้จากครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach,1990) พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) เท่ากับ .98 จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2

2. ผู้วิจัยนำสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมลิงค์แบบสอบถามผ่าน Google Form ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา รวบรวมข้อมูลจากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 285 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก Google Form ได้ข้อมูลกลับมา 285 คน คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, การทดสอบค่าที, การทดสอบค่าเอฟ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอผลการวิจัยและแปลความหมายตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวม

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักนิติธรรม	4.52	0.45	มากที่สุด
2. หลักคุณธรรม	4.57	0.45	มากที่สุด
3. หลักความโปร่งใส	4.56	0.47	มากที่สุด
4. หลักการมีส่วนร่วม	4.52	0.48	มากที่สุด
5. หลักความรับผิดชอบ	4.49	0.50	มาก
6. หลักความคุ้มค่า	4.56	0.47	มากที่สุด
รวม	4.54	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.43) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ หลักคุณธรรม ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.45) หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่า $\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.47) หลักนิติธรรม ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.45) หลักมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.48) และหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ				t	p
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. หลักนิติธรรม	4.49	0.47	4.55	0.45	-1.023	0.307
2. หลักคุณธรรม	4.55	0.45	4.58	0.45	-0.507	0.612
3. หลักความโปร่งใส	4.54	0.47	4.58	0.48	-0.615	0.539
4. หลักการมีส่วนร่วม	4.51	0.470	4.534	0.49	-0.456	0.64
5. หลักความรับผิดชอบ	4.47	0.51	0.50	0.50	-0.641	0.522
6. หลักความคุ้มค่า	4.54	0.47	4.57	0.49	-0.617	0.538
รวม	4.52	0.43	4.56	0.43	-0.706	0.481

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. หลักนิติธรรม	4.50	0.47	4.57	0.44	-1.302	0.194
2. หลักคุณธรรม	4.55	0.45	4.60	0.44	-0.937	0.349
3. หลักความโปร่งใส	4.55	0.46	4.58	0.49	-0.369	0.713
4. หลักการมีส่วนร่วม	4.51	0.48	4.54	0.49	-0.532	0.595
5. หลักความรับผิดชอบ	4.48	0.51	4.50	0.50	-0.337	0.736
6. หลักความคุ้มค่า	4.57	0.47	4.53	0.50	-0.697	0.487
รวม	4.53	0.43	4.55	0.43	-0.496	0.621

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้าน

ธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5 – 10 ปี		10 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. หลักนิติธรรม	4.51	0.49	4.49	0.45	4.57	0.44	0.699	0.498
2. หลักคุณธรรม	4.58	0.45	4.51	0.47	4.61	0.43	1.468	0.232
3. หลักความโปร่งใส	4.56	0.46	4.51	0.49	4.62	0.46	1.437	0.239
4. หลักการมีส่วนร่วม	4.52	0.44	4.46	0.51	4.59	0.47	1.836	0.161
5. หลักความรับผิดชอบ	4.50	0.47	4.43	0.52	4.54	0.50	1.193	0.305
6. หลักความคุ้มค่า	4.59	0.46	4.51	0.49	4.59	0.48	0.870	0.420
รวม	4.55	0.42	4.49	0.45	4.59	0.42	1.419	0.244

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปและอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ด้วยความเป็นธรรม เคารพสิทธิอย่างเสมอกัน มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของวณัฐสนันท์ กมลบุรณ์ (2561) กล่าวว่า ธรรมชาติเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐานและยุทธศาสตร์สังคม ต้องการให้เกิดขึ้นและนำมาใช้เพื่อ ลด บรรเทาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างคุณค่าและจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม จริยธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ให้มีความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ในสังคม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ได้รับการยอมรับและเชื่อถือมีประสิทธิภาพ คุณภาพมาตรฐานสูงขึ้น มีการปรับปรุงพัฒนายั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยทุกภาคส่วน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตดีสอดคล้องกับวิจัยของสุพรทิพย์ ไทรทองคำ และคณะ (2562) ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านหลักนิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับแนวคิด พงษ์กฤตย์ นามปพนอังกูระและคณะ (2563) กล่าวว่า ด้านนิติธรรมเป็นการควบคุมกำกับตามหลักกฎหมาย มีความยุติธรรมต่อทุกฝ่าย มีกฎหมายที่มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ใช้กฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมกำกับราชการด้วยความเป็นธรรม มีความยุติธรรมในการบังคับกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยมอบหมายงานให้บุคลากรได้ทำงานตามความรู้ ความสามารถเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ และตามเกณฑ์การประเมินผลการทำงาน มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับวิจัยของอภิชาติ จุลพันธ์และคณะ (2562) ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ด้านหลักคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษายึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงามโดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดศุภณัฐ กุมภาว์ (2563) กล่าวว่า ด้านคุณธรรมเป็นการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงามโดยการส่งเสริมเพื่อสร้างค่านิยมดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัยสอดคล้องกับวิจัยของพงษ์พิพัฒน์ นารินทร์รักษ์ (2563) ศึกษาปัจจัยการบริหารงานตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความไว้วางใจ ความมั่นใจ ความโปร่งใสในการบริหารงาน มีระบบงานและขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน มีกระบวนการสามารถตรวจสอบถูกต้องชัดเจนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของพงษ์พิพัฒน์ นารินทร์รักษ์ (2563) กล่าวว่า ด้านความโปร่งใสเป็นกระบวนการเปิดเผยตามความเป็นจริง

ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี เช่น ข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานการศึกษา จัดวางระบบตรวจสอบภายใน การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ และการใช้จ่ายงบประมาณ โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดของชนทอง ไทยทวี (2562) กล่าวว่า ด้านการมีส่วนร่วม คือ การให้โอกาสแก่ผู้มีความเกี่ยวข้องในองค์กรได้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมแสดงความเห็น ร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งร่วมรับผลเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งนี้ การควบคุมกำกับงานแบบมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความสามัคคี และมีความผูกพันกับองค์กร สอดคล้องกับวิจัยของนิตยา จินด้าง (2558) ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด

1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาให้โอกาสแก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในโรงเรียนได้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมแสดงความเห็น ร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของจรูญศักดิ์ โกศัยชัยและคณะ (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในผลของการจัดการศึกษามีผลผลิตคือตัวผู้เรียน มีคุณลักษณะพึงประสงค์แตกต่างกัน สอดคล้องกับวิจัยของจิรวรรณ มีภูมิและคณะ (2564) ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของจรูญศักดิ์ โกศัยชัยและคณะ (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในผลของการจัดการศึกษามีผลผลิตคือตัวผู้เรียน มีคุณลักษณะพึงประสงค์แตกต่างกัน สอดคล้องกับวิจัยของวารุณี โพธิ์คำ (2562) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า อยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ บริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และระดมทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของนิตยา คงเกษม (2563) กล่าวว่า ด้านความคุ้มค่า คือ บริหารหน่วยงานการศึกษามีประสิทธิภาพ บริหารใช้ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และระดมทรัพยากรจากแหล่งชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับวิจัยของสุรัสวดี คุ่มสุพรรณและคณะ (2564) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า

2.1 ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารแบ่งการปฏิบัติงานให้กับครูอย่างเท่าเทียมกัน งานในแต่ละหน้าที่ไม่ได้อยู่ที่เพศ สอดคล้องกับแนวคิดของปราโมทย์ แสณกล้า (2562) กล่าวว่า การปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านถิ่นกำเนิด ภาษา เชื้อชาติ เพศชายหญิง อายุ สถานะของบุคคล สภาพทางกายหรือสุขภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาอบรม ความเชื่อทางศาสนาและอื่นๆ คำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลด้วยโอกาสในสังคมด้วยสอดคล้องกับวิจัยของอำนาจ เผือกบริสุทธิ (2560) ศึกษาหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหาร มีการบริหารงานอย่างเสมอภาค ด้วยความเป็นธรรม โปร่งใส เน้นความรู้ความสามารถ ความชำนาญและความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับแนวคิดของชนทอง ไทยทวี (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมรับรู้สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะร่วมตัดสินใจในการทำงานของหน่วยงานการศึกษาและร่วมรับผลเกิดขึ้น สอดคล้องกับวิจัยของจิตต์พิชชา จริยา (2563) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ได้คำนึงถึงประสบการณ์ทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดจิตต์พิชชา จริยา (2563) กล่าวว่าในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามความถนัด รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและหน้าที่ให้แก่องค์กร หรือภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม สอดคล้องกับวิจัยของทศพร เกตุอนอมและคณะ (2565) ที่ได้ศึกษา การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดแพร่ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับผิดชอบต่อภารกิจการบริหารของสถานศึกษา ปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลัง ความสามารถ ตามจรรยาบรรณผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาชัดเจน ตระหนักในบทบาท อำนาจ หน้าที่การบริหารงานและความรับผิดชอบของตนเอง เป็นแบบอย่างในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ทั้งด้านการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหา รับผิดชอบต่อทรัพยากรทางการบริหาร พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อผลของการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรของสถานศึกษาได้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมแสดงความเห็น ร่วมตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ไม่เลือกปฏิบัติและจัดสรรภาระงานให้เหมาะสมทั้งใน

ด้านความรู้ ความสามารถ และปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องควรได้รับการ อย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมธรรมชาติของผู้บริหารให้มีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพ

2. การศึกษาธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดอื่น เช่น สถาบันการ อาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การศึกษาธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของงานในด้านต่างๆ ตามขอบข่ายภารกิจ 4 งานของสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการบริหารการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550) เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับ การกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ชั้นทอง ไทยทวี. (2562). การควบคุมกำกับตามธรรมชาติกับสุขภาพองค์การของสถานศึกษาสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์(การควบคุมกำกับการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

จิรวรรณ มีภูมิและเขาวิน แก้วมโน. (2564). การบริหารงานตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2. “การประชุมมหาดไทยวิชาการ ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13: 1865”.

จิตต์พิชชา จริยา.(2564).การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (การบริหารการศึกษา).มหาวิทยาลัยพะเยา.

จรูญศักดิ์ โกธะรัมย์และคณะ. (2565). การปฏิบัติหน้าที่ตามธรรมชาติและคุณธรรมจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ทัศนพร เกตุอนอมและคณะ (2565). การบริหารงานตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดแพร่.วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์.

ธีระ รุณเจริญ. (2548). ผู้ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษามีอาชีพ.กรุงเทพฯ. ข้าวฟ่าง.

นิตยา จินดาง. (2558).การใช้หลักธรรมชาติในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3.วารสารเทคโนโลยีภาคใต้.

ปราโมทย์ แสนกล้า. (2562). ธรรมชาติส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาานครราชสีมา. ดุษฎีนิพนธ์(รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

พงษ์กฤตย์ นามปพนอังกูรและคณะ. (2563). ธรรมชาติ:หัวใจของการควบคุมกำกับสถานศึกษาใน ศตวรรษ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

- พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์. (2563). ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์(การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วารุณี โพธิ์คำ. (2562). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า. นครปฐม. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วณัฐสนันท์. กมลบุรณ์.(2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมกำกับตามธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสพ.สุราษฎร์ธานี เขต 3 วิทยานิพนธ์ (วิชาการควบคุมกำกับการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศุภณัฐ กุมภาร์. (2563). การพัฒนาแนวทางการควบคุมกำกับสถานศึกษาโดยยึดธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา สังกัดสพ.สุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ (วิชาการควบคุมกำกับและพัฒนาการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรัสวดี คุ่มสุพรรณ และณิรดา เวชญาลักษณ์.(2564). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, หน้า 41) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษา. กรุงเทพฯ. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2. (2565). การดำเนินการตามมาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสภายในหน่วยงาน ปีงบประมาณ 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อภิชาติ จุลพันธ์ เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล และกาญจนา บุญส่ง. (2562). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University, Humanities, Social Sciences and arts.
- อำนาจ เผือกบริสุทธิ. (2560). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนบางเสาธง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.นิพนธ์(การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา.